

Šuplja crkva u Solinu

Arheološka istraživanja 1998. i 2001. godine

Hrvoje GJURAŠIN, viši kustos
Muzej hrvatskih arheoloških spomenika
HR - 21000 Split, S. Gunjače b.b.

Autor objavljuje izvještaje o opsežnim arheološkim istraživanjima tijekom 1998. godine te manjim tijekom 2001. godine. Otkriven je u cijelosti južni zid starokršćanske bazilike s vratima, te njegovo lice. Istraženo je osam grobova koje je još Dyggve otkrio. Pronađen je skupni nalaz pet zlatnika 6. i 7. stoljeća te ostaci antičke nekropole ispred nartekse.

Kako se zbog plavljenja moralo ponovno prekinuti s radovima, tijekom 2001. godine sagrađena je crpna stanica koja bi plavljenje trebala ubuduće onemogućiti.

*Istraživanja tijekom
1998. godine*

Svake zime lokalitet *Šuplja crkva* bude poplavljen od podzemnih voda i od rijeke Jadro, a 13. studenog 1997. područje Solina zahvatilo je nevrijeme s velikom količinom oborina tako da je lokalitet četiri mjeseca bio pod vodom. Vodene bujice odnijele su veliku količinu zemlje ispod postojeće ceste te oslabile nasip prema rijeci. Tek je sredinom mjeseca ožujka 1998. godine bilo moguće nastaviti istraživanja. Prvi tjedan čistio se teren od smeća, raslinja i naslaga mulja.

Istraživanja na lokalitetu su započeta na dva mjesta:

- na zapadnom dijelu, od prometnice Solin-Majdan prema rijeci Jadro, uz stabla smokava, a u širini od 6 metara i dužini od 22 metra.
- na istočnom dijelu, iza apside starokršćanske crkve, u prostoriji na sjeveru uz prometnicu, te na mjestu južne pastoforije uz rijeku.

Manja istraživanja vršena su i uz južni bočni zid starokršćanske bazilike koji se proteže uz rijeku, na prostoru nartekse i dijelom u sjeverozapadnom kutu starokršćanske bazilike gdje je ponovno otkopano osam grobova koje je prethodno istraživao E. Dyggve.

U zapadnom dijelu Šuplje crkve, ispred nartekse starokršćanske bazilike otkriveni su ostaci antičke nekropole sa šest sarkofa-

ga od kojih je potpuno sačuvan samo jedan. On nema poklopca dok su ostali razbijeni. Pronađeni su još i dijelovi poklopca jednog sarkofaga te tri srednjovjekovna groba, djelomično građena od dijelova sarkofaga, s loše sačuvanim ostacima pokojnika, bez nalaza. Antička nekropola se širi ispod prometnice i ispod privatnog posjeda na zapadu.

Šuplja crkva - dio groblja na zapadnoj strani, istraživanje 1998. godine

*Šuplja crkva,
istaživanje iza apside 1998. godine*

Ispred ulaza u starokršćansku crkvu nađeno je nekoliko masivnijih pravilno postavljenih baza te jedan veći stup i dio zida. Po svoj prilici su pripadali konstrukciji koja je natkrivala ulaz u crkvu. Prostor ispred crkve bio je popločan kamenim pločama, a u tu svrhu su upotrijebljena i tri antička natpisa od kojih su dva na latinskome, a jedan na grčkom jeziku. Od sitnijih nalaza najviše je bilo ulomaka stakla, nešto malo rimske keramike, te nekoliko komadića oslikane žbuke.

Istraživanjima na istočnoj strani lokaliteta ustanovljeno je da apsida starokršćanske crkve ima tri masivna kontrafora. Između sjevernog i srednjeg kontrafora otkriven je veliki broj kamenih ulomaka: dijelovi stupića, prozorskih tranzena, mramornih pločica, komadi olova, veliki broj razbijenih tegula te komadi ravnog stakla. Iako su istraživanja na tom dijelu lokaliteta rađena po velikim vrućinama i u razdoblju bez oborina, podzemne vode zbog dubine iskopa nisu omogućile završetak radova.

Sjeverna pastoforija starokršćanske crkve istražena je sve do prometnice, a južna do rijeke Jadro, točnije do zaštitnog nasipa uz rijeku. Sa zapadne strane južne pastoforije sačuvano je popločenje, dok je ispred sjeverne vidljivo samo u tragovima.

U cijelosti se uspjelo istražiti unutrašnju stranu južnog bočnog zida starokršćanske crkve koji je jednim dijelom bio prekriven štukaturama s profiliranim okvirima i obojenim kazetama.

Sačuvani dijelovi štukatura su tijekom istraživanja zaštićeni. Vanjski plašt ovoga zida nije istražen zbog blizine rijeke. Na tom zidu su otkopana i južna vrata starokršćanske crkve s dvije stube koja vode prema rijeci koja u doba gradnje crkve nije bila tako blizu.

Još prilikom Dyggveovih istraživanja Šuplje crkve, prije 70 godina, u nartekstu starokršćanske bazilike i u njenom sjeverozapadnom dijelu otkriveno je osam grobova koji nisu bili temeljito istraženi, pa su, uz prilično uništene ostatke pokojnika, u dva groba nađeni prilozci. U grobu, na samom ulazu u nartek crkve, koji je bio pokriven pločom napravljenom od donjeg dijela sarkofaga, otkrivena je željezna strelica s tuljcem i vrhom u obliku lastinog repa. U drugom nedalekom grobu pronađen je križ koji je nakada visio na lančiću (krunici).

U temelju sjevernog bočnog zida starokršćanske bazilike, četiri metra od pročelnog zida crkve, pronađeno je pet zlatnika bizantskih careva: tri veća pripadaju Mauriciju (582.- 602.), a dva manja Foki (602.- 610.), odnosno Herakliju (610.- 641.).

Na istome prostoru pronađeno je i desetak djelomično sačuvanih antičkih natpisa od čega su tri cijela, nekoliko kapitela raznih veličina, ulomci sarkofaga, veći broj mramornih pločica nekadašnje zidne obloge, stupovi raznih veličina, te veći broj ulomaka prozorskih tranzena.

Na jugozapadnom dijelu lokaliteta improviziran je lapidarij, tj. otvoreni prostor gdje su prikupljeni kameni spomenici koji nisu prebačeni u Muzej.

Istraživanja su izvođena od 16. srpnja do 10. kolovoza 2001. godine, u dvadeset radnih dana.

Nakon pet dana čišćenja lokaliteta od trave i smeća, te čišćenja zidova zasutih zemljom, započelo se iskopavanjima iza apside starokršćanske bazilike. Ujedno se radilo i na istraživanju vanjskog plašta južnog zida starokršćanske bazilike, tj. na dijelu prema rijeci Jadro.

Iza sjevernog kontrafora apside otkriveni su temelji zida neke građevine koja je, izgleda, starija od crkve. Uz nalaze stakla, ulomke keramike i rimske novčiće nađen je i manji stup. U ovome dijelu lokaliteta koji je bliže cesti otkrivene su urne. Južna fasada starokršćanske bazilike u cijeloj je dužini istražena. U tome dijelu iskopa nisu pronađeni sitni nalazi.

Kako su daljnja istraživanja onemogućena zbog visokih podzemnih voda, na prijedlog vodoprivrednih stručnjaka u mjesecu listopadu započeta je izgradnja crpne stanice koja bi trebala onemogućiti daljnje plavljenje lokaliteta.

Prilikom građevinskog iskopa za crpnu stanicu u jugoistočnom dijelu lokaliteta otkriven je dobro sačuvan poklopac antičkog sarkofaga.

Zlatnik Mauricija, 582.-602. godine

Istraživanja tijekom 2001. godine

U odsutnosti dugogodišnjeg voditelja istraživanja ovoga lokaliteta kolege Mate Zekana, koji nije bio u mogućnosti svakodnevno prisustvovati istraživanjima, radovima je rukovodio Hrvoje Gjurašin. Uz njega je duže vrijeme na terenu bio arheolog Tomislav Šeparović, a nekoliko dana tijekom 1998. godine i arheolog Ljubomir Gudelj. U istraživanjima je sudjelovao i Marijan Lozo.

Tehničku dokumentaciju su izradile dokumentaristice Silvana Juraga i Nada Šimundić Bendić. Zaštitne radove na oslikanim kazetama južnog bočnog zida starokršćanske crkve izveli su muzejski tehničari Miran Palčok i Igor Čerina. Fotodokumentaciju su izradili istraživači na terenu i fotograf Zoran Alajbeg. Zahvaljujući gospodinu Zvonku Bakoviću i snimatelju Andriji Pivčeviću, Dokument-film "Oblutak"- filmski arhiv Split, izradio je filmski zapis istraživanja.

Uz stručnu ekipu na terenu je svakodnevno, tijekom 95 radnih dana, bilo angažirana od 15 do 20 radnika. Sva iskopana zemlja, oko 1300 m³, je uz pomoć utovarivača i kamiona firme "Voljak" odvezena s lokaliteta na deponij. To je omogućilo Poglavarstvo grada Solina.

*Solin - Hollow Church
Archaeological Researches
in 1998 and 2001*

The author publishes here reports on comprehensive archaeological researches undertaken in 1998 and, to a smaller extent, in 2001. There was excavated the entire south wall of the paleo-Christian basilica with door and its face. There were researched eight graves found by Dyggve himself. There was found a group of five gold coins from the 6th and the 7th centuries and remains of a graveyard in front of the narthex.

Since flooding caused the works to be interrupted again, in 2001 there was built a pumping station that should prevent future floodings.